

Nieuwe uitgaven

Vögel beobachten in Norddeutschland

Na een eerdere uitgave over Zuid-Duitsland komt uitgeverij Kosmos nu met een gids voor vogelgebieden in Noord-Duitsland. Of beter gezegd in Noordwest-Duitsland, want het omvat de deelstaten Nedersaksen, Sleeswijk-Holstein en Noordrijn-Westfalen. We mogen verwachten dat de noordoostelijke deelstaten in een volgende gids aan de beurt komen.

Na enkele inleidende pagina's volgt een behandeling van de 56 gebieden, met nauwkeurig beschreven routes en de vogelsoorten die er te zien zijn in verschillende seizoenen. Uit Nedersaksen passeren onder meer de eilanden Borkum, Norderney en Wangerooge, diverse gebieden langs de Waddenkust, de Lüneburger Heide en nabijgelegen bos- en heidegebieden, de venen van de Diepholzer Moorniederung en de twee grootste meren Dümmer See en Steinhuder de revue. Bij de bespreking

van de Dollard komen ook enkele gebieden in Groningen aan bod, zoals polder Breebaart / de Punt van Reide, maar ook de Tjamme en het Hondshalstermaar. Sleeswijk-Holstein doet mee met onder andere Helgoland, een reeks Waddeneilanden en Halligen en liefst tien gebieden langs de Oostzeekust. Noordrijn-Westfalen levert een bescheiden bijdrage met negen gebieden, onder andere langs de Weser en de Rijn, de Kemnader See en Rieselfelder Münster.

De teksten over de gebieden zijn goed leesbaar en bevatten veel informatie. Vaak staan in dit type gidsen algemeenheden of oude feiten over het voorkomen van vogelsoorten, maar dat is anders in deze gids. De auteurs zijn goed op de hoogte, plaatselijke kenners lezen de teksten, en er is veel recente literatuur gebruikt, vaak van ná het jaar 2000. De literatuurlijst omvat ruim 200 titels, ook al een uitzondering in dit soort gidsen. Diverse gebiedsbeschrijvingen eindigen met een opsomming van enkele leuke plekken in de omgeving, verwijzing naar literatuur en adressen, telefoonnummers en websites van bezoekerscentra en dergelijke.

De opgenomen routes zijn bedoeld voor auto's, maar gelukkig vaak (ook) geschikt voor fietsers en wandelaars. Kaartjes zijn daarbij van groot belang en die zijn in dit boek van zeer hoge kwaliteit en bovendien een lust voor het oog. Het zijn er ruim 180, voorzien van duidelijke belettering en symbolen. Cijfers bij uitkijkpunten of -torens verwijzen naar de begeleidende teksten. Zonder twijfel horen de kaartjes bij de beste in hun soort in gidsen van dit genre. Voor diegene die niet zo bekend is met de Duitse taal

bieden de kleurenkaartjes voldoende informatie om het boek toch te kunnen gebruiken. Van de meeste gebieden is een landschapsfoto (en/of in sommige gevallen een luchtfoto) opgenomen. Hier en daar kan zowaar ook een vogelfoto gevonden worden.

Naast dit stramien verschaffen tabellen inzicht in het voorkomen van zeevogelsoorten bij Helgoland en in de Duitse Bocht, het voorkomen van ganzensoorten in de beschreven gebieden, de doortrek van allerlei ('Kleinvögel') soorten langs de Noordzeekust en 'wadvogels' van de hele Duitse Waddenzee; de laatste compleet met schattingen van maximale aantallen. In een samenvattende tabel staan per deelstaat alle vogelsoorten opgenomen, met vermelding van het belangrijkste seizoen en een aanduiding van hun talrijkheid in vier klassen. Dat is weliswaar erg grof, maar geeft een eerste indruk voor nieuwe bezoekers.

Voor vogelaars die in Fryslân wonen, biedt het boek tal van invalshoeken. Friese 'wadvogelaars' kunnen afreizen naar al die andere eilanden en plekken op het vasteland om ze te vergelijken met 'hun' gebieden. Hetzelfde geldt voor liefhebbers van 'greidefûgels' of van landschappen die we in Fryslân juist weinig hebben, zoals heiden en hoogvenen met bijbehorende broedvogels. Ook dan hoeft je niet ver, want op slechts drie uur autorijden van Leeuwarden geniet je in Nedersaksen van Nachtzwaluwen, Grauwe klauwieren, Korhoenders, Draaihalzen, Klapeksters en Kraanvogels. In vrijwel dezelfde reistijd arriveer je in de leefgebieden van soorten die in ons land (nog) afwezig zijn als broedvogel, zoals Visarend, Ruigpootuil, Dwerguil en Grijskopspecht en nog een

uurtje verder zit je tussen Zwarte ooievaars en Zeearenden. Zeevogelliefhebbers kunnen afreizen naar Helgoland om daar de Jan-van-Genten en andere klifbroeders te bewonderen. 'Meeuwenspotters' vinden al in Nedersaksen goede plekken voor Geelpootmeeuwen en Pontische meeuwen; verder zuidwaarts respectievelijk oostwaarts worden die soorten nog minder schaars. Zo is er een lange lijst te maken van wat waar te bewonderen valt. Kortom, Friese geïnteresseerden hebben aan dit boek een uitstekende handleiding voor tal van trips naar vogelgebieden dichtbij huis of iets verder weg!

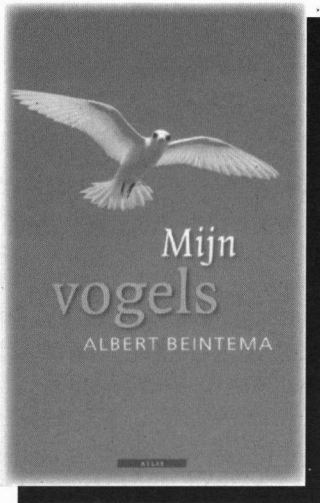
Moning C. & F. Weiss 2007. Vögel beobachten in Norddeutschland.

Franckh-Kosmos Verlags GmbH & Co, Stuttgart. ISBN 978-3-440-10779-9. Slappe omslag, genaaid, gebrocheerd, formaat 14x20 cm. 384 pagina's, geheel in kleur. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs € 27,90.

Michiel Versluys

Mijn vogels

Wanneer je beroepsmatig met veldonderzoek in binnen- en buitenland bezig bent, blijven je beschreven ervaringen vaak beperkt tot rapporten met alleen aandacht voor de resultaten van die onderzoeken. Persoonlijke bevindingen, avonturen en ervaringen komen niet aan bod, die zullen anderszins opgeschreven moeten worden. Albert Beintema, gepensioneerd onderzoeker en ruim vijftig jaar actief in het veld, heeft dat nu gedaan in 'Mijn vogels'. Een bundeling van zestig korte, smakelijke verhalen vol natuurliefde, humor, cynisme, bespiegelingen en wetenswaardigheden.

Beintema staat bekend als weidevogelman, maar die kwantificering wordt in 'Mijn vogels' vlot ongedaan gemaakt; Beintema is voor alles moeras- en zeevogelman. Logisch voor iemand die opgroeide in het Naardermeer en die over zijn jongensjaren schrijft als was het voor een spannend jongensboek. En logisch ook voor iemand die op latere leeftijd bij voorkeur afreisde naar vergeten oorden, in het bijzonder eilanden 'in the middle of nowhere' en die avontuurlijke reizen belicht aan de hand van de bijzondere vogelsoorten die hij er ontdekte. Daarin vertelt hij op boeiende wijze over de mensen die hij er ontmoette, de onderzoeksopdrachten die vaak aan alle kanten rammelden en de culturen die hij leerde kennen. Sommige onderzoeken mislukten en worden kort opgesomd in het hoofdstukje 'Mislukkingen'. In andere verhalen, zoals 'Geelneusalbatros', 'Grutto' en 'Nonnetje', komt aan bod waarom ze mislukten.

Wat opvalt aan 'Mijn vogels' is dat Beintema kan schrijven, voortreffelijk kan schrijven. Boeiend, humoristisch, cynisch, avontuurlijk, eerlijk en inclusief boutespraken, die de kritische kant van de man laten zien. Wat dat betreft is

'Mijn vogels' niet alleen een boek dat je als natuur-, cultuur- en vogelliefhebber in één ruk uit wilt lezen. Het zou velen in de Nederlandse natuurbescherming goed doen eens kennis te maken met de manier waarop Beintema bijvoorbeeld tegen de opkomst van nieuwe soorten, weidevogelbeleid, de aversie tegen predatoren, de institutionalisering van het natuurbeheer en de jacht kijkt. Hij weet te ontzuchten en te relativeren en doet dat klip-en-klaar. Eigenlijk is het voor veel meer dan alleen natuurgeïnteresseerden lezenswaardig, want ook de kijk op de mens en hoe die met zijn omgeving en natuur omgaat, is onomwonden. De verhalen zijn daarmee niet alleen prettig leesvoer, men steekt er ook nog eens veel van op, het zet aan tot nadenken en tot een andere kijk op veel zaken. Met 'Mijn vogels' heeft Beintema zichzelf overtroffen en een boek geschreven dat ik iedereen van harte aanbeveel. Wat mij betreft komt er nog een bundel met nog eens zestig verhalen!

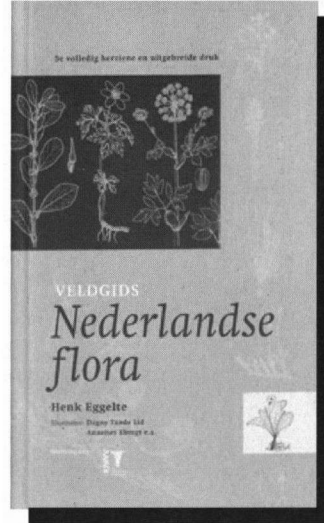
Albert Beintema 2007. Mijn vogels.

Uitgeverij Atlas, Amsterdam. ISBN 978-90-450-0039-8. Formaat 13,5 x 21 cm, 430 pagina's, genaaid gebrocheerd met slappe kaft, inclusief enkele kleurenfoto's. Verkrijgbaar in de boekhandel. Prijs € 19,90.

Romke Kleefstra

Veldgids Nederlandse flora

Onlangs verscheen de alweer de vijfde druk van de Veldgids Nederlandse flora. Ik had deze flora nog niet eerder gebruikt. Maar omdat het een indrukwekkend boekwerk is besloot ik de mogelijkheden ervan te onderzoeken. Eerst heb ik een paar nog bloeiende

planten gezocht (het was al half november), waaronder Straatgras, Akkerandornoorn en Kleine veldkers. Daarna probeerde ik deze volgens de in het boek te nemen stappen op naam te brengen. De determinatie begint bij een hoofdsleutel. De groepssleutel verwijst door naar de familiesleutels. Van sommige soorten wordt de determinatie al in de groepssleutel voltooid. In de meeste gevallen verwijst de groepssleutel echter door naar de familiesleutels. Ook moet bij deze flora een loep worden gebruikt. Bij het determineren van Straatgras verlies ik mijn geduld... De determinatie van Kleine veldkers daarentegen gaat verrassend snel. Die van Akkerandornoorn leidt echter vlug tot Witte dovenetel. Dat komt omdat de desbetreffende Akkerandornoorn witte bloemen heeft, wat volgens de Heukels' Flora maar zelden voorkomt. In dit geval is kleur dus geen hard kenmerk. De veldgids heeft echter betrekking op meer dan tweeduizend soorten. Wat dat betreft mogen drie determinatiepagina's niet tot een kwaliteitsoordeel leiden.

Bij het gebruik vielen me ook enkele andere dingetjes op. In de eerste plaats dat de beknopte tekst in tabelvorm

wordt weergegeven. Wat dat betreft is deze flora één grote determinatietabel. Een opmaak die op mij onrustig overkomt. Ook de verwijzingen hadden eenvoudiger gekund. In de hoofdsleutel wordt naar paginanummers verwezen, in de groeps- en familiesleutels naar familienummers, in de familiesleutels naar bladnummers en in het register naar groepsnummers of bladnummers... In al deze gevallen had men het met paginanummers afgekund. Daarnaast is het ongewoon dat de soorten niet strikt per geslacht zijn gegroepeerd. Dat is lastig voor gevorderde floristen, die vaak al bij het geslacht beginnen te zoeken. Ook zag ik dat de wetenschappelijke geslachtsnaam *Polygala* van de drie vleugeltjesbloemen ontbreekt in het register.

De Veldgids bevat van zeer veel soorten tekeningen. Met een herken ik er de soorten in. De afbeeldingen zijn bedoeld om de determinatie te ondersteunen en verifiëren. Maar je kunt ze ook stuk voor stuk bekijken. Dat is ook een manier om soortenkennis op te doen. Alleen daarom al is het een mooie gids voor erbij.

Henk Eggelte 2007. Veldgids Nederlandse flora. Veldgids nummer 13. 5^e geheel herziene druk.

KNNV Uitgeverij, Zeist. ISBN: 978 90 5011 261 1. Formaat 14 x 23 cm, 472 pagina's, genaaid gebonden, zwart/wit met steunkleur. Verkrijgbaar bij de boekhandel en via www.knnvuitgeverij.nl. Prijs € 35,95, KNNV-ledenprijs € 31,95.

Henk Jager